

Zarządzanie kolekcją zbiorów elektronicznych w bibliotekach polskich uczelni wyższych na tle współczesnych trendów światowych – rekonesans badawczy

Dawid Kościewicz

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

ORCID: 0000-0001-6603-7533

Kinga Żmigrodzka-Ryszczuk

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

ORCID: 0000-0002-6737-7991

Cytuj jako: Kościewicz, D. i Żmigrodzka-Ryszczuk, K. (2022). Zarządzanie kolekcją zbiorów elektronicznych w bibliotekach polskich uczelni wyższych na tle współczesnych trendów światowych – rekonesans badawczy. W: B. Chrapczyńska, M. Świrad (red.), *Funkcjonowanie biblioteki naukowej w zmieniającym się otoczeniu społecznym* (s. 110-131). Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Streszczenie: Celem badania było określenie współczesnych wyzwań w zarządzaniu kolekcją zbiorów elektronicznych biblioteki akademickiej. Autorzy wykorzystali przegląd najnowszej literatury przedmiotu oraz badanie ankietowe. W artykule dokładnie omówiono współczesne formy rozwoju kolekcji zbiorów elektronicznych (CM, DDA, ABCD, EBA, TERMS). Przedstawiono również szereg *case studies* z uczelni zagranicznych. W oparciu o przegląd literatury oraz doświadczenia autorów przygotowano formularz ankiety, rozesłany następnie do bibliotek polskich publicznych uczelni wyższych. Odpowiedzi otrzymano od 50 instytucji. Wyniki pokazują, że polskie biblioteki stosują elementy nowoczesnych form zarządzania kolekcją, ale podejście w pełni systemowe jest wyzwaniem przyszłości. Autorzy artykułu za kluczowe uznają podejmowanie przez biblioteki starań o budowanie kapitału relacyjnego z decydentami uczelni. Lepsze zrozumienie uwarunkowań zarządzania kolekcją zbiorów elektronicznych w realiach polskich wymaga dalszych badań.

Słowa kluczowe: biblioteka akademicka, zarządzanie kolekcją, ankieta.

5.1. Wstęp

Celem artykułu jest omówienie współczesnych problemów i wyzwań związanych z zarządzaniem kolekcją zbiorów elektronicznych biblioteki naukowej. Na wstępie dokonano krytycznego przeglądu wybranej literatury przedmiotu, zwłaszcza zagranicznej, w tym publikacji o charakterze strategicznym, określających standardy, dobre praktyki i oczekiwane kierunki rozwoju. Dokładnie omówiono współcześnie stosowane formy nowoczesnego rozwoju kolekcji zbiorów elektronicznych. Następnie zaprezentowano i omówiono wyniki ankiety przeprowadzonej wśród bibliotek polskich uczelni wyższych w kontekście realizowanej przez nie polityki zarządzania kolekcją zbiorów elektronicznych. Wnioski z artykułu mogą służyć do wypracowania dobrych praktyk w wymiarze polityki gromadzenia zbiorów elektronicznych, zwłaszcza w kontekście postępujących przemian technologicznych i społecznych, w tym związanych z funkcjonowaniem uczelni w warunkach nauki zdalnej. Szczególnej uwadze poddano problematykę budowy komplementarnej kolekcji zbiorów oraz korzystanie z potencjalnych możliwości negocjowania warunków licencyjnych i finansowych.

5.2. Zarządzanie kolekcją zbiorów elektronicznych – przegląd literatury

Zasoby elektroniczne (ER – *electronic resources*, w Polsce określane również jako e-zasoby (Johnson i in., 2012)) bibliotek naukowych są na tyle ważnym elementem ich usług, że coraz pilniejsze staje się nie tylko efektywne zapewnianie nieprzerwanego dostępu, ale również wprowadzenie uporządkowanego systemu zarządzania tą kolekcją. W kontekście przemysłanego, systemowego gromadzenia wszystkich zbiorów w literaturze anglojęzycznej powszechnie używa się terminu „rozwój kolekcji” (CD – *Collection Development*).

Jednym z kluczowych dokumentów adresowanych do bibliotek są wydane w 2012 roku wytyczne IFLA, kompleksowo podejmujące temat kształtowania kolekcji zbiorów elektronicznych (Johnson i in., 2012). Wytyczne określają zakres kolekcji (e-książki, e-czasopisma, e-grafiki, wszelkiego rodzaju bazy danych, zasoby audio-wideo), która powinna obejmować nie tylko zbiory płatne pozyskane przez kupno czy licencję, ale także zbiory dostępne bezpłatnie. Przede wszystkim głównym celem opracowanych wytycznych miało być dostarczenie bibliotekom procedur pozwalających na wypracowanie klarownej polityki zarządzania zbiorami elektronicznymi. Wprowadzenie konkretnych procedur na każdym etapie procesu kształtowania kolekcji – od oceny przez zakup i ponowną ocenę i analizę wykorzystania aż po decyzję o kontynuacji bądź rezygnacji z dalszej subskrypcji – z założenia miało uprościć, a przede wszystkim ujednoczyć ten dość niejednorodny proces.

Powszechnym współcześnie nurtem rozwoju kolekcji w bibliotekach akademickich jest tzw. zakup kierowany popytem (DDA – *Demand Driven Acquisition*). Fakt, iż opiera się on na procesach związanych z aktywnością użytkowników, których działania powodują wybór

tytułów do zakupu na platformie wydawcy, może wzbudzać niepokój o jakość tworzonej w ten sposób kolekcji. Tym niemniej, z przesłankami związanymi ze stosowaniem DDA wiąże się potrzeba gromadzenia zasobów nie „na wszelki wypadek” (*just in cause*), ale „na czas” (*just in time*) – właściwie w momencie, kiedy potrzeba się pojawia. W praktyce pozwala to realizować system rozwoju kolekcji opartej na dostępie (ABCD – *The Access-Based Collection Development*), bazujący na wyznacznikach: zrównoważony, holistyczny i inkluzyjny, elastyczny i skalowalny, z opartym na dowodach procesem podejmowania decyzji (*to be sustainable, to be holistic and inclusive, to be flexible and scalable, and to use evidence for decision-making*) (Crawford, Condrey, Avery i Enoch, 2020). Taka strategia ma służyć stworzeniu procesu, który będzie iteracyjny i skoncentrowany na użytkowniku, podobnie jak ma to miejsce na przykład w metodyce *design thinking*. Zarówno ABCD, jak i DDA są jednoznacznie związane z polityką zakupów bazującą na dowodach zainteresowania danym tytułem (EBA – *Evidence Based Acquisition*). Innymi słowy, idealnie by było, aby każdy zakup był oparty na udowodnionym zapotrzebowaniu, a nie tylko na przypuszczeniu, że tytuł znajdzie swoich odbiorców. W przypadku baz danych najpopularniejszym kryterium jest dotychczasowe wykorzystanie przez użytkowników (Seiffert, 2019). Na horyzoncie pojawiają się także nowoczesne narzędzia informatyczne, w tym związane z uczeniem maszynowym (Litsey i Mauldin, 2018), również dotyczące bezpośrednio stosowania DDA (Walker i Jiang, 2019).

Oczywiście pojawia się niepokój związany z tym, czy wybrane przez aktualnych użytkowników i zakupione poprzez DDA e-booki nie zostaną użyte jednorazowo. Z drugiej strony, warto pamiętać, że jak pokazują badania, nie ma jednoznacznej zależności między starzeniem się zakupionych książek elektronicznych a zupełnym spadkiem zainteresowania nimi wśród czytelników. Choć oczywiście najnowsze publikacje mają największe szanse na zainteresowanie czytelników, a wraz ze starzeniem się tytułu zainteresowanie spada, to spadek ten nie jest aż tak drastyczny, jak można by się spodziewać – większość tytułów jest wciąż wykorzystywana w kolejnych latach (Fry, 2020). Jest to jasna przesłanka do tego, aby nie wykluczać zupełnie zakupu e-booków na własność, preferując bardziej elastyczny, ale również bardziej uzależniający od dostawcy system corocznie odnawianej subskrypcji. Na stosowanie zakupów metodą EBA, czy wprost DDA, biblioteki decydują się między innymi pod wpływem presji potrzeb użytkowników przy jednocześnie niskich lub malejących budżetach bibliotek (Tran i Guo, 2021).

Wady i zalety stosowania DDA można zaobserwować na podstawie doświadczeń poszczególnych bibliotek. Ciekawe *case study* opublikowali pracownicy biblioteki The University of Alabama (Arthur i Fitzgerald, 2020). Na tej uczelni od 2016 roku stopniowo zwiększano udział DDA jako głównej ścieżki zapewniania dostępu do książek elektronicznych. Celem wprowadzanych zmian było przejście od tradycyjnego rozwijania kolekcji książek (*traditional book collection development*) do systemowej strategii (*collection strategy*). Jawnie określonym powodem przejścia na DDA była konieczność lokowania malejących funduszy na zakup zbiorów na te zasoby, które są potrzebne w danym momencie, a nie kupowanie materiałów o oczekiwanej użyteczności w przyszłości. Jednocześnie, mimo stosowania DDA, zakup czasopism i baz danych wciąż jest oparty na decyzjach podejmowanych na podsta-

wie analizy wykorzystania. Co więcej, zauważono, że trudno przezwyciężyć wadę DDA, jaką jest oparcie się wyłącznie na kolekcji elektronicznej konkretnego wydawcy (w przypadku The University of Alabama firmy EBSCO i jej platformy GOBI). Jednym ze sposobów przezwyciężenia tego ograniczenia jest uzupełnianie kolekcji o zbiory tradycyjne. Ogólnie rzecz biorąc, nie należy się spodziewać zupełnego odejścia od zasobów drukowanych, także ze względu na preferowanie tej formy przez część użytkowników.

Badanie wśród bibliotekarzy kanadyjskich pokazało, że również ta – kluczowa w procesie decyzyjnym – grupa zawodowa preferuje część zasobów (w tym monografie naukowe) w wersji drukowanej (Hanz i McKinnon, 2018). Osobnym czynnikiem jest fakt, że za wyborem wersji drukowanej może stać zarówno korzystniejsza cena, jak i brak możliwości dostępu do wersji elektronicznej (Rao, Tripathi i Kumar, 2016). Jednocześnie należy pamiętać, że elektroniczna wersja publikacji stwarza często dodatkowe możliwości jej efektywnego wykorzystania przez czytelnika, jak automatyczne przeszukiwanie treści czy możliwość komputerowego odczytania tekstu osobom niewidomym lub niedowidzącym. W sytuacji, kiedy wiele bibliotek na świecie nie posiada możliwości efektywnego świadczenia usług informacyjnych osobom z wadami wzroku (Rao i in., 2016), wszelkie działania mogące przybliżyć zbiory osobom z niepełnosprawnościami są wysoce pożądane.

Warto zauważyć, że zakupy nie muszą być prowadzone wyłącznie przez jedną bibliotekę. Ciekawą modyfikacją CD jest tzw. kolaboracyjny rozwój kolekcji (CCD – *Collaborative Collection Development*) (Levenson i Nichols Hess, 2020). W Polsce ich powszechnie znanym przykładem są konsorcja, których finansowe zalety są niepodważalne. Z drugiej strony, wspólne budowanie kolekcji zbiorów drukowanych to potencjalne wyzwanie – zarówno organizacyjne, jak i logistyczne.

Coraz ważniejsze staje się przeniesienie akcentu na konieczność całościowego, nieprzerwanego spojrzenia na kolekcję biblioteczną. Służy temu myślenie mniej w kontekście „rozwoju”, a bardziej „zarządzania”. W praktyce najczęściej ma to miejsce właśnie w przypadku zbiorów o największej dynamice, a więc ER¹. W toku tworzenia zrębów nowoczesnej koncepcji zarządzania ER w literaturze przedmiotu pojawił się szablon pod nazwą TERMS (*Techniques of Electronic Resource Management*), obejmujący cykl sześciu działań: pozyskiwania informacji, zakupu, implementacji, oceny, przeglądu, rezygnacji/zastąpienia (*investigate, acquire, implement, evaluate, review, cancel/replace*) i dedykowane tym procesom formularze (Emery i Stone, 2013). W tej samej publikacji używa się również wygodnego akronimu ERM (*Electronic Resources Management*), określającego całokształt prac nad kolekcją zasobów elektronicznych. Jednocześnie widać, że musi być to proces (*workflow*) o dużej dynamice i powtarzalności, wykraczającej poza tempo tradycyjnego zarządzania kolekcją zasobów drukowanych. Trzeba również pamiętać o stojącymi przed nami kolejnymi wyzwaniami przyszłości. Jeśli dziś nie wprowadzimy holistycznego systemu zarządzania stosunkowo prostymi kolekcjami, jak dostępny do baz danych i czytelnicy e-booków, to jutro nie poradzimy

¹ O ile można by się pokusić o używanie terminów EC lub ERC na kolekcję zasobów elektronicznych, o tyle wydaje się, że akronim ER w kontekście zarządzania kolekcją jest optymalny.

sobie z wyzwaniem, jakim będzie włączenie w procesy biblioteczne systemu zakupu danych badawczych. Jednocześnie biblioteki mają się na kim wzorować, bo dobre praktyki już są wypracowywane (Sheehan i Hogenboom, 2017). Przyjęcie za fundament procesów bibliotecznych schematów postępowania na wzór wytycznych takich jak TERMS może pomóc poradzić sobie z wyzwaniami, które niezaadresowane dziś, jutro uniemożliwią nam efektywne realizowanie nowych potrzeb użytkowników. Dotyczy to zwłaszcza tworzenia optymalnej kolekcji baz danych wykorzystywanych przez użytkowników bibliotek specjalistycznych. Tematyka ta rzadko pojawia się w literaturze zdominowanej problematyką e-booków. Mimo to, pod względem organizacyjnym i technologicznym, często mówimy o podobnych wyzwaniach.

Praktyczne aspekty wykorzystania TERMS zaprezentowane zostały w badaniu przeprowadzonym wśród bibliotek akademickich w Ghanie (Bentil, Liew i Chawner, 2021), które jest z kolei jedną z inspiracji dla powstania niniejszego artykułu. W przytoczonym badaniu zauważono, że biblioteki powinny bardziej włączać społeczność w proces wyboru i ewaluacji ER oraz promować te zasoby, w tym poprzez szkolenia oferowane użytkownikom i bibliotekarzom. Wskazano również potencjalny pożytek z wykorzystania systemów informatycznych wspierających ERM. Co ciekawe, inne opublikowane przed kilkoma laty badanie tej tematyki również miało miejsce w Ghanie (Filson, 2018). Porównano w nim dwie biblioteki w kontekście ich praktyk zarządzania kolekcją. Najważniejszym wnioskiem z tego badania w odniesieniu do niniejszego artykułu jest spostrzeżenie, że wszystkie biblioteki akademickie powinny stworzyć i stosować własną politykę zarządzania kolekcją (*collection management policy*), która będzie schematem (*blue-print*) dla wszystkich związanych z tym procesów. Stworzenie udokumentowanej polityki zarządzania kolekcją może mieć podobne zalety, jak te określone dla ogólnych strategii bibliotek. Tym samym może sprawić, że taka polityka stanie się narzędziem marketingowym pomagającym w komunikowaniu, jak biblioteka wspiera cele uczelni, a tym samym mającym dobry efekt wizerunkowy (Saunders, 2015). O systemowym zarządzaniu kolekcją warto pamiętać tym bardziej, że sam fakt istnienia dobrych praktyk lub sformalizowanych ram nie gwarantuje ich wykorzystania. Jak pokazują badania, dla bibliotek normą może być niestosowanie się do żadnego określonego protokołu i zarządzanie zasobami elektronicznymi *ad hoc*, nie będąc nawet świadomym istnienia modelu TERMS (Dhiwar, 2021).

5.3. Zarządzanie kolekcją zbiorów elektronicznych – badanie ankietowe

Model TERMS nie pojawia się w literaturze branżowej w odniesieniu do bibliotek w Polsce, nie ma także żadnej przekrojowej analizy dotyczącej systemowych rozwiązań w obszarze ERM, a dotychczasowe publikacje są raczej skupione na prezentacji lokalnych rozwiązań. Stąd też pojawiła się potrzeba spojrzenia na kwestię zarządzania zbiorami elektronicznymi

z szerszej perspektywy i znalezienie odpowiedzi na pytania: czy biblioteki posiadają opracowaną politykę zarządzania kolekcją ER, jakie modele zakupowe stosują, jakie czynniki mają wpływ na proces decyzyjny dotyczący zakupu, kontynuacji bądź rezygnacji z dalszej subskrypcji, jaki jest poziom współpracy w tym aspekcie z otoczeniem akademickim, zarówno ze studentami, jak i z pracownikami naukowymi i dydaktycznymi, a także jakie działania promocyjne są podejmowane przez bibliotekarzy w celu zwiększenia wykorzystania ER wśród użytkowników? Trudno także było uniknąć zagadnień związanych z wpływem pandemii na politykę zarządzania zbiorami, ponieważ ze wszystkich zbiorów i usług świadczonych przez biblioteki to właśnie zasoby elektroniczne w okresie lockdownu często jako jedyne zapewniały stały i nieprzerwany dostęp do zbiorów naukowych i dydaktycznych.

Biblioteki szkół wyższych w Polsce stanowią dość jednolitą formację. Działają na podstawie podobnych przepisów, funkcjonują w jednolitych strukturach, realizują podobne zadania i odgrywają analogiczne role w środowisku akademickim. Czynniki te powodują, że stanowią dosyć oczywisty materiał do analiz porównawczych.

Do przeprowadzenia badania ankietowego wykorzystano aplikację Microsoft Forms. Badaniem objęto biblioteki publicznych szkół wyższych nadzorowanych przez ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego oraz uczelni medycznych, artystycznych, wojskowych, MSWiA i państwowych wyższych szkół zawodowych. W dniu 12 maja br. na skrzynki mailowe dyrektorów bibliotek wysłano 130 zaproszeń do udziału w badaniu wraz z linkiem do formularza. Ostatecznie otrzymano 50 poprawnie wypełnionych kwestionariuszy, z czego największą grupę stanowiły biblioteki uniwersyteckie (14)². W kwestii liczby potencjalnych użytkowników najbardziej reprezentacyjną w badaniu grupę stanowiły jednostki w przedziale 5001-10 000 użytkowników (7)³. Pytania o typ uczelni macierzystej oraz liczbę potencjalnych użytkowników miały na celu ustalenie ewentualnych korelacji pomiędzy wielkością i typem uczelni a polityką zarządzania zbiorami elektronicznymi. W toku opracowywania wyników analiza wykazała brak powiązań.

Sposób nabycia zbiorów elektronicznych w większości bibliotek realizowany jest w ramach licencji krajowej (47 zaznaczonych odpowiedzi), zakupu indywidualnego (46) oraz licencji konsorcyjnych (38). Taki rozkład głosów jest dość oczywisty ze względu na systemowe rozwiązania przyjęte i funkcjonujące w Polsce od kilkunastu lat. Uzyskanie przez uczelnie publiczne dostępu do zasobów między innymi takich baz, jak EBSCO, Springer, Elsevier, warunkowane jest jedynie przesłaniem zgłoszenia, natomiast zakup baz dostępnych w ofercie konsorcyjnej przy 50-procentowym dofinansowaniu wydaje się absolutnie uzasadniony. Ponadto 46 bibliotek dodatkowo kupuje zasoby elektroniczne indywidualnie.

Tylko w jednej jednostce zakup zbiorów elektronicznych realizowany jest poza biblioteką. W trzech jednostkach do obsługi procesu zakupowego powołano specjalne stanowisko, oddział lub sekcję. Natomiast dla większości respondentów zadanie to stanowi jeden

² Uczelnie techniczne – 9, uczelnie artystyczne – 6, akademie wychowania fizycznego – 4, uczelnie medyczne – 3, uczelnie ekonomiczne – 2, MSWiA – 1, inne – 11.

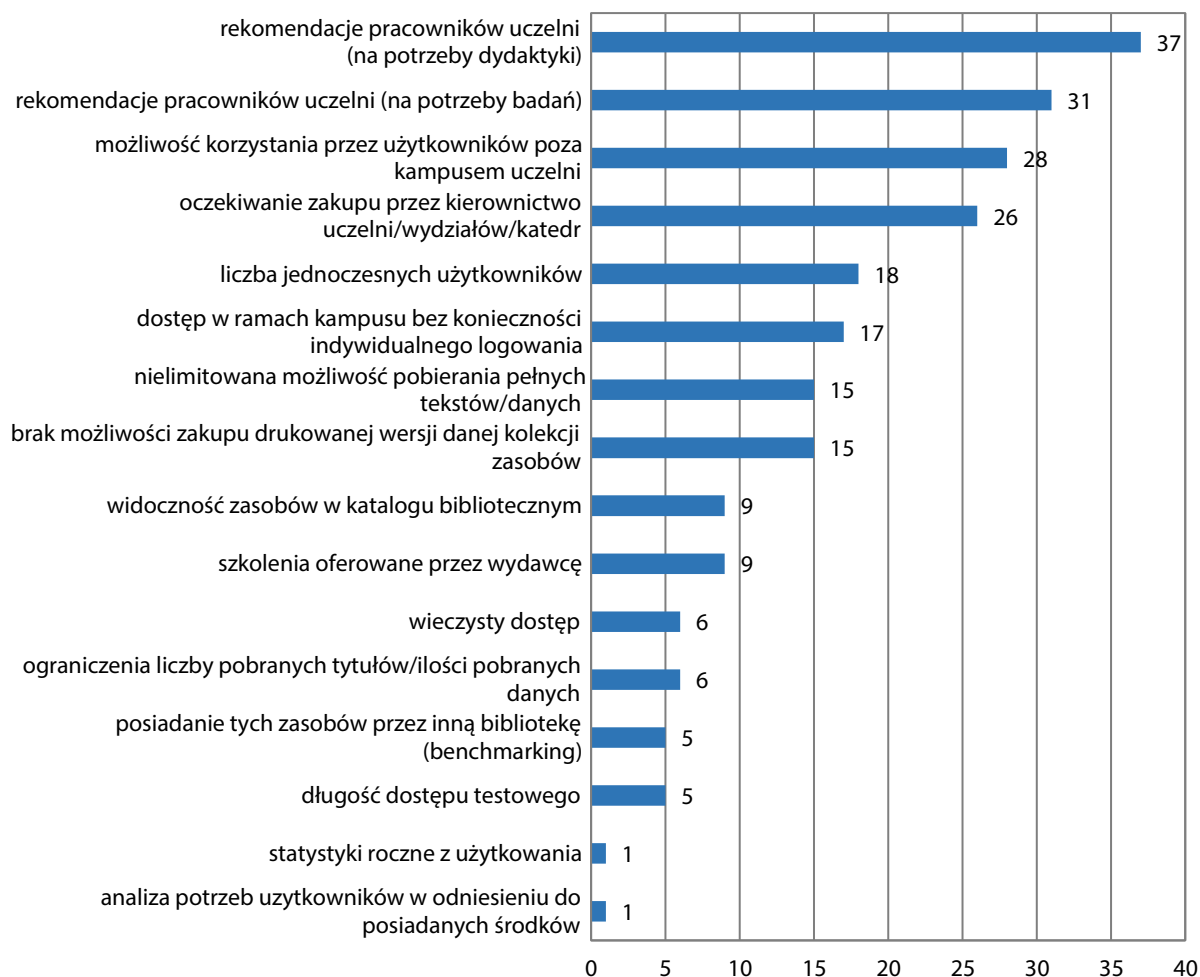
³ Wielkość w przedziale 1001-5000 zaznaczyło 6 respondentów, 15 001-20 000 i 501-1000 po 4 odpowiedzi, 10 001-15 000 – 3 oraz po jednej dla wielkości więcej niż 25 001, 20 001-25 000 i mniej niż 500.

z wielu obowiązków dotychczas realizowanych na danym stanowisku. Ciekawie natomiast rysują się odpowiedzi na pytanie o liczbę osób odpowiedzialnych za obsługę zasobów elektronicznych. Aż w 18 jednostkach są to 2 osoby, w 14 bibliotekach – 3 osoby, w 11 bibliotekach do zadań tych oddelegowano jedną osobę. Odpowiedź 6 i więcej osób zaznaczyło 3 respondentów, a odpowiedź 5 oraz 4 osoby wybrały po dwie instytucje. Zaskakujący jest fakt, że liczba pracowników odpowiedzialnych za ER nie jest zależna od wielkości biblioteki. Odpowiedzi 4, 5, 6 i więcej pracowników zaznaczyły biblioteki zarówno z liczbą potencjalnych czytelników 1001-5000, jak i więcej niż 25 001.

Na decyzje o zakupie zbiorów elektronicznych wpływ ma wiele czynników, co powoduje, że jest to proces dużo bardziej skomplikowany niż zakup drukowanych materiałów bibliotecznych. Wymaga on od bibliotekarzy przynajmniej podstawowej wiedzy w zakresie prawa zamówień publicznych oraz licencji w obszarze zarówno prawa krajowego, jak i wewnętrznych procedur funkcjonujących na uczelniach. Wśród otrzymanych odpowiedzi w 36 bibliotekach procedowaniem zajmuje się biblioteka we współpracy z innymi jednostkami (dział zamówień publicznych i prawny), jednak aż w 14 przypadkach procedowanie leży wyłącznie po stronie biblioteki.

Respondenci byli również pytani o wsparcie ze strony jednostki prawnej w zakresie weryfikacji zasad subskrypcji i umów licencyjnych na etapie negocjacji. Na taką pomoc może liczyć 41 jednostek, natomiast w 8 bibliotekach poprawność zapisów umowy sprawdzana jest dopiero na etapie procedowania i podpisywania, co może negatywnie wpłynąć na czas procedowania. Kluczowymi zagadnieniami prowadzonego badania były określenie, jakie główne czynniki mają wpływ na proces decyzyjny przy zakupie, rezygnacji bądź kontynuacji ER, oraz to, jakie grupy biorą aktywny udział w kształtowaniu kolekcji ER w bibliotekach państwowych szkół wyższych w Polsce. Analiza odpowiedzi rysuje dość budujący obraz. Mimo problemów finansowych, w tym stale ograniczanych budżetów, tylko dla 14% jednostek na decyzję o zakupie zbiorów elektronicznych wpływ mają wyłącznie czynniki finansowe. 86% bibliotek, które wzięły udział w badaniu, decyzję o zakupie nowych zasobów warunkuje także czynnikami pozafinansowymi (rys. 5.1).

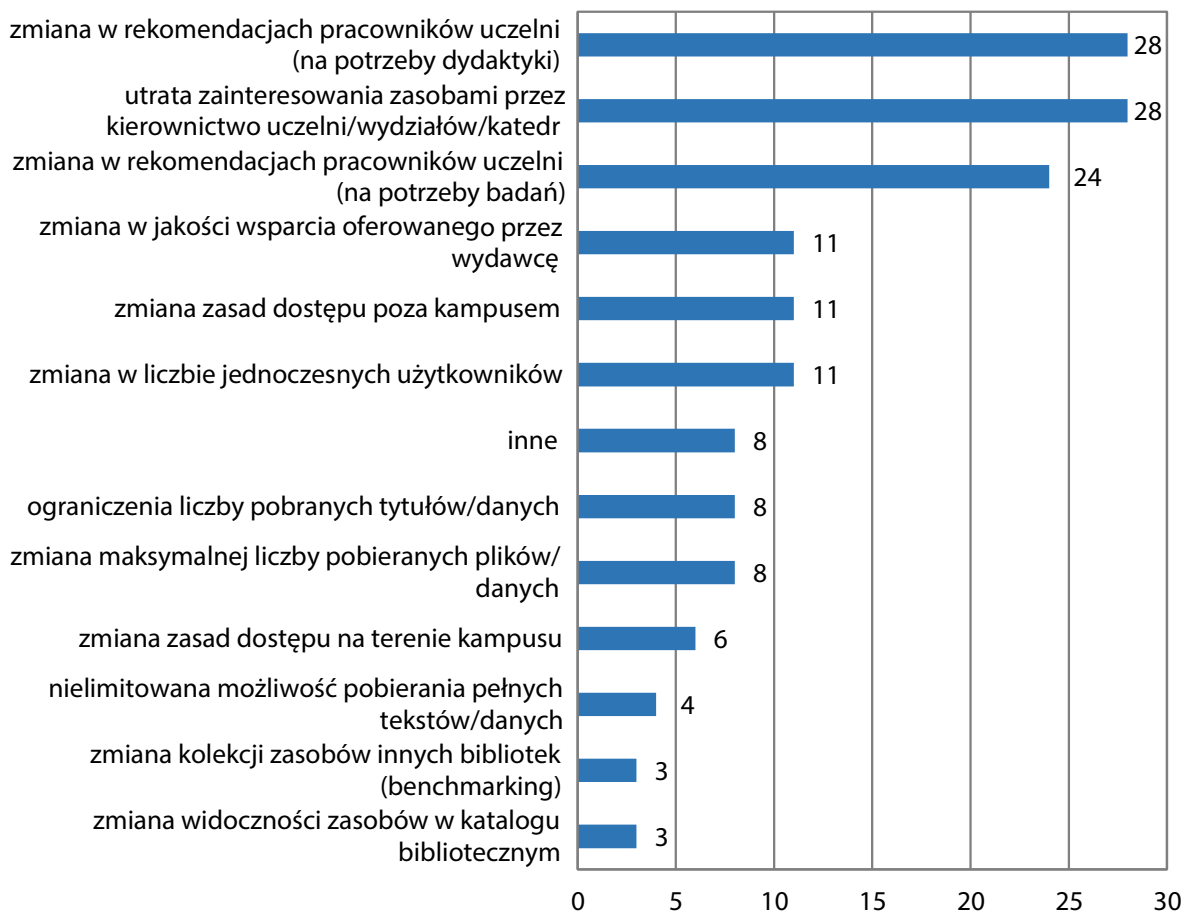
Nieco gorzej wygląda to w przypadku rezygnacji czy kontynuacji subskrypcji. Tutaj aż u 24% respondentów decyzja podejmowana jest wyłącznie w oparciu o czynniki finansowe. Wszyscy respondenci, którzy zaznaczyli odpowiedź „inne”, wskazali na analizę statystyk i spadek zainteresowania zasobami. Najczęściej wybierane odpowiedzi w przypadku zarówno nowych zakupów, jak i kontynuacji czy rezygnacji nie powinny być zaskoczeniem. Rolą biblioteki na uczelniach wyższych jest wspomaganie procesu dydaktycznego, zapewnianie odpowiednich zasobów tak, aby proces ten był jak najbardziej płynny i efektywny. Stąd też kluczowym czynnikiem pozafinansowym są rekomendacje pracowników naukowych. Trudno natomiast określić, czy brak stosowania coraz popularniejszych na zachodzie modeli zarządzania kolekcją DDA (*Demand Drived Aquisition*) i EBA (*Evidence Based Acquisition*) spowodowany jest brakiem zaufania dla szerszej grupy klientów biblioteki (nie tylko pracowników, ale głównie studentów), czy zbyt małą liczbą dostawców oferujących ten model zakupu kolekcji. Popularność poszczególnych czynników pozafinansowych zobrazowano na rys. 5.2.

Rys. 5.1. Pozafinansowe czynniki mające wpływ na decyzję o zakupie nowych zasobów elektronicznych

Źródło: opracowanie własne.

O braku zaufania, a może raczej braku funduszy na realizowanie zapotrzebowania dla szerszej grupy czytelników świadczy fakt, że 66% bibliotek nie stosuje żadnych innych rozwiązań bezpośrednio włączających czytelników w proces zakupu zasobów elektronicznych. Wśród 34% jednostek, które wprowadziły takie rozwiązania, najczęściej są to propozycje zakupu wysyłane przez formularz lub bezpośrednio oraz analiza statystyk i opinii po zakończeniu dostępów testowych. Ciekawy natomiast jest wzrost zaangażowania społeczności akademickiej w budowanie kolekcji ER na etapie decyzji o kontynuacji lub rezygnacji, który potwierdza 46% bibliotek. Jak wynika z przesłanych odpowiedzi, zaangażowanie to przejawia się między innymi we współpracy pracowników naukowych z biblioteką przy tworzeniu sylabusów, w udziale w testach i zbieraniu opinii, konsultacji z kadrą naukową i władzami uczelni, rozsyłaniu próśb o rekomendacje, organizowaniu szkoleń, udziale samorządu studentckiego w radzie bibliotecznej, prowadzeniu indywidualnych rozmów. Niemal wszystkie

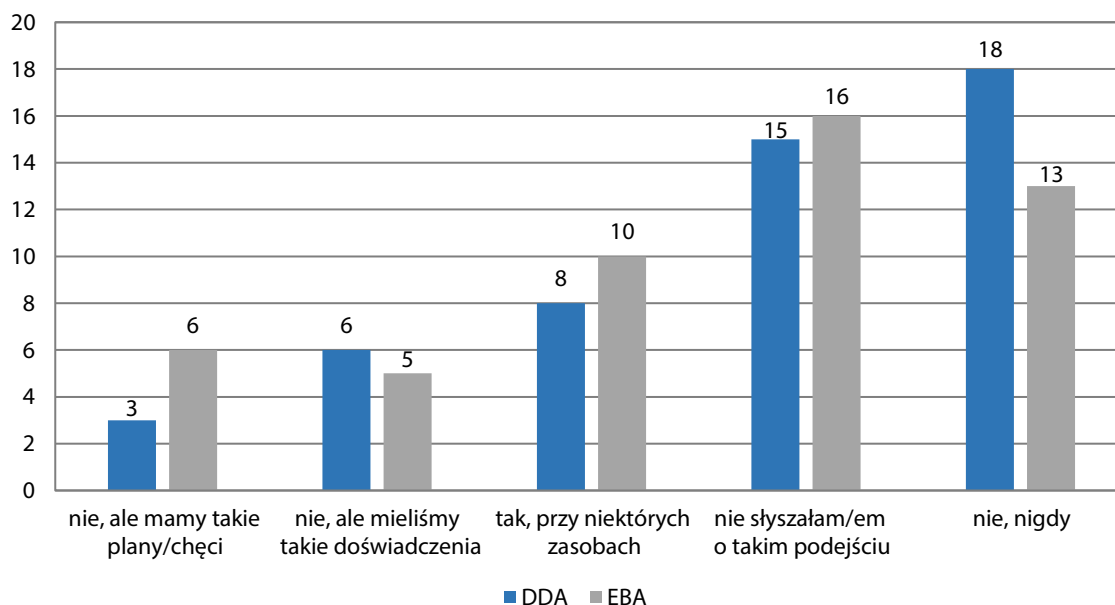

Rys. 5.2. Czynniki pozafinansowe mające wpływ na decyzję o kontynuacji lub rezygnacji z subskrypcji zasobów elektronicznych

Źródło: opracowanie własne.

biblioteki, które wzięły udział w badaniu, bo aż 96%, decyzję o kontynuacji lub rezygnacji z subskrypcji każdorazowo poprzedzają analizą statystyk wykorzystania. Na rys. 5.3 wskazano podejście bibliotek do rozwiązań DDA i EBA.

Jedną z wielu form angażowania społeczności akademickiej w procesy zarządzania kolekcją ER jest promowanie tego rodzaju dostępu. Popularność różnych form promocji zaprezentowano na rys. 5.4. Wśród form zaznaczonych przez 13 jednostek jako „inne” znalazły się głównie: informacje przekazywane podczas szkoleń i spotkań ze studentami i doktorantami, a także biuletyny informacyjne, aplikacje mobilne, komunikaty. Co ważne, 88% uczestników badania promuje zarówno zbiory subskrybowane, jak i te w otwartym dostępie. Świadczy to o świadomym podejściu do budowania możliwie pełnej i kompletnej kolekcji, niezorientowanej jedynie na zasoby płatne. Koresponduje także z dużym zaangażowaniem bibliotek w budowanie i wdrażanie polityki otwartego dostępu na uczelniach.

Rys. 5.3. Czy biblioteka korzysta z rozwiązań DDA i EBA przy nabywaniu zbiorów elektronicznych?

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 5.4. Formy promocji dostępu do zasobów elektronicznych

Źródło: opracowanie własne.

Choć rekomendacje IFLA w sprawie zarządzania kolekcją zbiorów elektronicznych zostały opublikowane 10 lat temu, a zasób elektroniczny każdego roku stanowi coraz większą część budżetu biblioteki przeznaczanego na zakup materiałów bibliotecznych, bardzo niewiele bibliotek opracowało jasną i klarowną politykę zarządzania kolekcją ER. Wśród uczestników badania tylko cztery jednostki zadeklarowały posiadanie oficjalnej polityki

lub/i wytycznych wspierających proces decyzyjny przy zakupie zbiorów elektronicznych oraz procedurach kontynuacji lub rezygnacji z subskrypcji. Większość bibliotek jako czynnik wspierający zmianę podejścia wskazała na okres pandemii i mocno ograniczonego dostępu do zbiorów papierowych. Zbiory elektroniczne zyskały większe poparcie wśród władz uczelni, w proces budowania kolekcji włączono czytelników, zaczęto badać ich potrzeby, zintensyfikowano szkolenia oraz promocję zasobów elektronicznych. Dla 10 bibliotek okres wzmożonego wzrostu zainteresowania tego typu zbiorami w ciągu ostatnich dwóch lat poskutkował zmianami w strukturze i organizacji między innymi poprzez powołanie samodzielnego stanowiska specjalisty ds. zasobów elektronicznych, zamknięcie czytelni zbiorów papierowych, zwiększenie budżetu na zbiory elektroniczne kosztem obniżenia kwoty na zasoby drukowane, utworzenie centralnego budżetu.

Spośród bibliotek, które odpowiedziały pozytywnie na pytanie o inne (niż EBA i DDA) formy włączania czytelników w zakup książek, część opisała własne praktyki. Zasadniczo nie odbiegają one od tego, co jest charakterystyczne dla wszystkich typów bibliotek – udostępniania formularzy umożliwiających zgłaszanie propozycji zakupu nowych tytułów. Jednocześnie biblioteki deklarują różne sposoby włączania społeczności uczelni w procesy zarządzania kolekcją zbiorów elektronicznych. W odpowiedziach otwartych wymieniono między innymi: dostępy testowe wraz ze zbieraniem opinii, współpracę z pracownikami tworzącymi sylabusy, konsultacje zakupu danej bazy danych, konsultacje z radą biblioteczną czy z samorządem studenckim w ramach rady bibliotecznej. Jednocześnie podkreślono problem z otrzymywaniem informacji zwrotnej.

5.4. Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

Podobnie jak większość respondentów, Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu (BG UEW) nie opracowała polityki zarządzania kolekcją zbiorów elektronicznych. Biorąc pod uwagę doświadczenia autorów, należy stwierdzić, że głównym czynnikiem hamującym opracowanie polityki jest rosnąca niepewność finansowa. Stabilna sytuacja i corocznie zwiększany budżet na zasoby elektroniczne uzasadniałyby konieczność stosowania stałych reguł dotyczących zakupu, kontynuacji lub rezygnacji z ER. Niestety, od kilku lat decyzje o wysokości dofinansowania na zakup baz w ramach konsorcjów zapadają coraz później. W tym roku umowy na subskrypcje, trwające od 1 stycznia, podpisywane są dopiero w listopadzie, czyli w momencie, kiedy właściwie powinny być procedowane umowy na rok 2023. Oznacza to także, że po raz kolejny nie wiemy, jaki budżet będzie nam potrzebny na pokrycie dotychczasowej subskrypcji. Jeśli uwzględnimy dodatkowo bardzo niepokojące sygnały, jakie otrzymujemy od dostawców, o wątpliwościach, czy w roku 2023 Ministerstwo Edukacji i Nauki zdecyduje się na dofinansowanie zakupu, to w zasadzie trudno mówić o tworzeniu i implementowaniu spójnej polityki zarządzania kolekcją zbiorów elektronicznych.

Narastający od wiosny 2022 roku kryzys ekonomiczny oraz brak wiarygodnych informacji o dofinansowaniach zmusza do uważnej analizy wykorzystania zasobów. W przypadku baz pełnotekstowych, w których kolekcja kształtowana jest od samego początku indywidualnie, analizowana jest każda pozycja z osobna. W przypadku takich baz statystyki wykorzystania mają kluczowe znaczenie. Z drugiej strony, należy pamiętać, że na całość zbiorów elektronicznych składają się bardzo różne zasoby. Przy podejmowaniu decyzji o kontynuacji lub rezygnacji z bazy nie można się opierać jedynie na ilościowej analizie wykorzystania przez użytkowników. Jeśli z jednej bazy danych korzysta zaledwie kilku pracowników naukowych, ale w efekcie powstaje kilka istotnych badań i wysoko punktowanych artykułów naukowych, to taki czynnik jakościowy również musi być brany pod uwagę.

W porównaniu do innych bibliotek w Polsce, BG UEW dotychczas znajdowała się w dość korzystnej sytuacji, jeśli chodzi o finansowanie zakupu zasobów elektronicznych. Prócz w miarę stabilnego budżetu z roku na rok udało się w ciągu ostatnich lat kilkakrotnie skorzystać z zewnętrznego finansowania. Miało to ogromne znaczenie dla rozbudowy kolekcji oraz pozwoliło na skorzystanie z mniej popularnych modeli zakupowych. W roku 2021 kupiono ponad 150 książek elektronicznych w modelu DDA, a od grudnia tego roku rozpoczynamy subskrypcję bazy w oparciu o model EBA.

BG UEW nie odbiega także od pozostałych uczestników badania w obszarze działań promocyjnych. Sukcesywnie rosnące wykorzystanie zbiorów jest efektem ogromnej pracy bibliotekarzy właśnie na polu promocji. Prócz informacji wysyłanej za pośrednictwem kanałów wewnętrznych (mailowa komunikacja wewnętrzna), strony internetowej, mediów społecznościowych czy informacji wysyłanych bezpośrednio na maile pracowników, zasoby elektroniczne są polecane studentom i pracownikom przy okazji każdego kontaktu, zwłaszcza w czasie szkoleń i konsultacji. Kilkuletnie doświadczenie pokazało, że najlepszą drogą promocji jest bezpośredni kontakt z pracownikiem podczas indywidualnych szkoleń. Okazuje się, że bardzo wielu pracowników naukowych nie wie, jakie zasoby posiada biblioteka, więc często są chętni na osobny zakup danych, które już znajdują się w subskrypcji biblioteki. Aby unikać podobnych sytuacji, udało się bibliotekarzom nawiązać współpracę z jednostkami odpowiedzialnymi na uczelni za zarządzanie projektami, dzięki czemu zakup zasobów elektronicznych przez pracownika naukowego jest konsultowany z biblioteką pod kątem wykluczenia dublowania zakupu i prawnie zakazanego podwójnego finansowania. Biblioteka bardzo chętnie włącza się także we wszelkie szkolenia adresowane do pracowników naukowych, a zwiększające kompetencje w obszarze wyszukiwania informacji. Podczas szkoleń, w nawiązaniu do prezentacji kolekcji baz danych, naukowcy informowani są o możliwości organizacji szkoleń dla prowadzonych przez nich grup seminaryjnych. Wzbudza to duże zainteresowanie, a szkoleń tego rodzaju z roku na rok odbywa coraz więcej. Na wzrost wykorzystania zbiorów ogromny wpływ mają także zajęcia prowadzone przez bibliotekarzy na IV semestrze studiów pierwszego stopnia. Zajęcia są obowiązkowe dla wszystkich kierunków. Przeniesienie ich przed kilkoma laty z semestru I na IV, czyli skierowanie do grupy studentów, którzy zaczynają się przymierzać do pisania prac licencjackich, miało bardzo silne odzwierciedlenie w statystykach wykorzystania zbiorów elektronicznych.

Podsumowując wyżej opisane doświadczenia Biblioteki UEW, można stwierdzić, mówiąc obrazowo, że my, bibliotekarze, jesteśmy jednocześnie obrońcami, oskarżycielami i sędziami w tej samej sprawie. Rola Biblioteki w wyborze, zakupie i promocji wykorzystania baz danych jest kluczowa dla ich funkcjonowania w świadomości społeczności uczelni. Aktywnie zabiegamy o środki na zakup dostępu do bardzo wartościowych i prestiżowych baz danych. Często bez wsparcia innych jednostek negocjujemy jak najbardziej korzystne warunki dostępu, po czym wkładamy ogromny wysiłek w to, aby jak najwięcej użytkowników chciało z tego zasobu skorzystać. A kiedy uda się już osiągnąć satysfakcjonujący poziom zainteresowania, na nowo zabiegamy o środki na kolejne lata subskrypcji.

5.5. Podsumowanie

Omawiając w artykule różne współczesne podejścia do zarządzania kolekcją zbiorów elektronicznych w bibliotekach naukowych, wskazano związane z nimi trudności i potencjalne problemy. Niezależnie od barier i czynników zniechęcających do systemowego zajęcia się rozwojem kolekcji zbiorów elektronicznych, ze wszystkich dotychczasowych badań i opracowań jednoznacznie wynika konstatacja, iż jest to podejście konieczne, zwłaszcza jeśli weźmie się pod uwagę nieustannie rosnące znaczenie ER w świadczeniu usług bibliotecznych. Podjęta przez autorów próba zbadania stanu dojrzałości stosowania nowoczesnych technik zarządzania kolekcją w Polsce pozwoliła nieco rozświetlić aktualną sytuację. O ile biblioteki generalnie stosują elementy *collection management*, o tyle podejście w pełni systemowe i oparte na udokumentowanej strategii wciąż jest wyzwaniem przyszłości.

Zauważonym problemem funkcjonowania bibliotek jest również to, iż czas i energia, jakie bibliotekarze poświęcają na próby włączania środowiska akademickiego w budowanie kolekcji ER, w tym wszelkie działania skierowane na promowanie zasobów elektronicznych, finalnie skutkują bardzo niewielkim udziałem biblioteki w planowaniu studiów i zajęć w kontekście wykorzystania zasobów elektronicznych. Tylko 20% jednostek przyznało, że w takie działania są włączane między innymi poprzez konsultacje z bibliotekarzami przy sporządzaniu sylabusów, zlecone zajęcia dydaktyczne, szkolenia z umiejętności informacyjnych, wpisanie linków do zasobów elektronicznych w kartach przedmiotów.

Skuteczność pozyskiwania informacji zwrotnej zależy od możliwości dotarcia danej biblioteki do szerokiego grona przedstawicieli wydziałów, zwłaszcza tych podejmujących decyzje i nadających kierunek zmianom (dziekani, prodziekani ds. dydaktycznych, kierownicy katedr, menedżerowie kierunków itp.). Niewątpliwie warto więc budować relacje z takimi osobami, ponieważ specyfika kultury organizacyjnej uczelni wyższych sprzyja informowaniu pracowników przez ich bezpośrednich przełożonych. Może to nie tylko wesprzeć proces zarządzania kolekcją zbiorów elektronicznych, ale także wzmocnić szanse na włączenie biblioteki w procesy strategiczne związane z dydaktyką. Ma to również zdecydowanie szerszy wymiar. Budowanie spójnej polityki zarządzania kolekcją zbiorów, w tym rozwijanie

kolekcji zbiorów elektronicznych, leży w interesie nie tylko biblioteki, ale i całej uczelni. Warto pamiętać, że można uczynić z tego jeden z elementów poprawy postrzegania biblioteki jako jednej z ważnych składowych skutecznego kształtowania systemu wspierania potencjału badawczego i dydaktycznego uczelni.

Literatura

- Arthur, M. A. i Fitzgerald, S. R. (2020). Rethinking collection development: improving access and increasing efficiency through demand driven acquisition. *The Journal of Academic Librarianship*, 46(1), 102017. <https://doi.org/10.1016/J.ACALIB.2019.03.005>
- Bentil, W., Liew, C. L. i Chawner, B. (2021). An examination of electronic resource management in academic libraries in Ghana through the Techniques of Electronic Resource Management (TERMS) framework. *The Journal of Academic Librarianship*, 47(1), 102265. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2020.102265>
- Crawford, L. S., Condrey, C., Avery, E. F. i Enoch, T. (2020). Implementing a just-in-time collection development model in an academic library. *The Journal of Academic Librarianship*, 46(2), 102101. <https://doi.org/10.1016/J.ACALIB.2019.102101>
- Dhiwar, G. D. (2021). Management of electronic resources by management institute in Pune City: A survey. *Library Management*, 42(1/2), 93-108. <https://doi.org/10.1108/LM-01-2020-0009>
- Emery, J. i Stone, G. (2013). TERMS: Techniques for Electronic Resource Management. *Library Technology Reports*, 49, 5-43. <https://doi.org/10.5860/ltr.49n2>
- Filson, C. K. (2018). Comparative study of collection management practices of academic libraries. *Library Management*, 39(1/2), 66-77. <https://doi.org/10.1108/LM-12-2016-0096>
- Fry, A. (2020). Use patterns for ebooks: The effects of subject, age and availability on rate of use. *The Journal of Academic Librarianship*, 46(3), 102150. <https://doi.org/10.1016/J.ACALIB.2020.102150>
- Hanz, K. i McKinnon, D. (2018). When librarians hit the books: Uses of and attitudes toward e-books. *The Journal of Academic Librarianship*, 44(1), 1-14. <https://doi.org/10.1016/J.ACALIB.2017.12.018>
- Johnson, S., Evensen, O. G., Gelfand, J., Lammers, G., Sipe, L. i Zilper, N. (2012). *Kształtowanie kolekcji e-zasobów: wytyczne dla bibliotek*. Pobrano z <https://www.ifla.org/files/assets/acquisition-collection-development/publications/electronic-resource-guide-pl.pdf>
- Levenson, H. N. i Nichols Hess, A. (2020). Collaborative collection development: current perspectives leading to future initiatives. *The Journal of Academic Librarianship*, 46(5), 102201. <https://doi.org/10.1016/J.ACALIB.2020.102201>
- Litsey, R. i Mauldin, W. (2018). Knowing what the patron wants: using predictive analytics to transform library decision making. *The Journal of Academic Librarianship*, 44(1), 140-144. <https://doi.org/10.1016/J.ACALIB.2017.09.004>
- Rao, K. N., Tripathi, M. i Kumar, S. (2016). Cost of print and digital books: a comparative study. *The Journal of Academic Librarianship*, 42(4), 445-452. <https://doi.org/10.1016/J.ACALIB.2016.04.003>
- Saunders, L. (2015). Academic libraries' strategic plans: top trends and under-recognized areas. *The Journal of Academic Librarianship*, 41(3), 285-291. <https://doi.org/10.1016/J.ACALIB.2015.03.011>
- Seiffert, J. (2019). Kształtowanie elektronicznych kolekcji na podstawie statystyk wykorzystania zasobów online. *Materiały konferencyjne EBIB*, 0(26), 1-5. Pobrano z <https://core.ac.uk/download/pdf/270256619.pdf>
- Sheehan, B. i Hogenboom, K. (2017). Assessing a patron-driven, library-funded data purchase program. *The Journal of Academic Librarianship*, 43(1), 49-56. <https://doi.org/10.1016/J.ACALIB.2016.10.001>
- Tran, C. Y. i Guo, J. X. (2021). Developing user-centered collections at a research library: An Evidence-Based Acquisition (EBA) pilot in STEM. *Journal of Academic Librarianship*, 47(5), 102434. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2021.102434>

Walker, K. W. i Jiang, Z. (2019). Application of adaptive boosting (AdaBoost) in demand-driven acquisition (DDA) prediction: a machine-learning approach. *The Journal of Academic Librarianship*, 45(3), 203-212.
<https://doi.org/10.1016/J.ACALIB.2019.02.013>

Electronic Resources Collection Management in Polish Academic Libraries Against the Contemporary Global Trends – a Research Reconnaissance

Abstract: The research aimed to describe the current challenges of collection management of academic libraries' electronic resources. The paper describes the modern forms of electronic resource collection development (CM, DDA, ABCD, EBA, TERMS). Several case studies from foreign universities are presented. Based on the literature review and the authors' experience, a survey form was prepared and sent to the libraries of Polish universities. Fifty institutions responded. The results show that Polish libraries use elements of collection management, but a genuinely systematic approach is still a call of the future. The authors consider the building of relationship capital with the university decision-makers as crucial. A better understanding of electronic resource collection management conditions in Polish academic libraries needs more research.

Keywords: academic library, collection management, survey.

ZAŁĄCZNIK 1

Zarządzanie kolekcją zasobów elektronicznych biblioteki naukowej

Kwestionariusz składa się z 23 do 27 pytań (w zależności od wcześniejszych odpowiedzi).
Wypełnienie formularza zajmie nie dłużej, niż 10 minut.

Jeśli Państwa instytucja obejmuje system informacyjno-biblioteczny i zależnie od okoliczności możecie Państwo podać informacje dla całego systemu lub tylko dla biblioteki głównej – uprzejmie prosimy o podanie informacji wedle Państwa możliwości i ewentualną uwagę w komentarzach na końcu formularza.

*Wymagane

1. Typ uczelni*

- uniwersytet
- uczelnia techniczna
- uczelnia rolnicza
- uczelnia ekonomiczna
- uczelnia pedagogiczna
- uczelnia medyczna
- uczelnia morska
- akademie wychowania fizycznego
- uczelnia artystyczna
- uczelnia teologiczna
- uczelnia MSWiA
- inne

2. Potencjalna liczba czytelników biblioteki (liczba studentów oraz pracowników)*

- mniej niż 500
- 501-1000
- 1001-5000
- 5001-10 000
- 10 001-15 000

Funkcjonowanie biblioteki naukowej w zmieniającym się otoczeniu społecznym

- 15 001-20 000
- 20 001-25 000
- więcej niż 25 001
3. Jaki jest sposób nabycia zasobów elektronicznych? (można wybrać więcej, niż jedną opcję)*
- licencja krajowa
- licencja poprzez konsorcja
- zakup indywidualny
- inne
4. Jaka jednostka biblioteki jest odpowiedzialna za zakup zasobów elektronicznych?*
- istnieje wydzielona jednostka (oddział/sekcja/samodzielne stanowisko) odpowiedzialna tylko za zakup zbiorów elektronicznych
- zakup zbiorów elektronicznych jest jednym z obowiązków oddziału/sekcji/samodzielnego stanowiska
- zakup zasobów elektronicznych realizowany jest poza biblioteką
- inne
5. Jaka jest liczba osób zajmujących się obsługą zasobów elektronicznych? *
- 0
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6 i więcej
6. Kto kieruje procedowaniem umów licencyjnych (zawieraniem, odnawianiem, rezygnacją)?*
- biblioteka
- biblioteka we współpracy z innymi jednostkami (dział zamówień publicznych, dział prawny)
- jednostki poza biblioteką – biblioteka pełni rolę pomocniczą (konsultacja merytoryczna)
- inne

7. Czy biblioteka ma wsparcie jednostki prawnej uczelni w zakresie weryfikacji zasad subskrypcji i umów licencyjnych na etapie negocjacji licencji?*
- tak, biblioteka może skonsultować przedstawione przez wydawcę propozycje umów z jednostką prawną uczelni
 - nie, jednostka prawna uczelni weryfikuje umowy dopiero na etapie procedowania i podpisywania
 - inne

Zakup nowych zasobów elektronicznych

8. Jakie czynniki mają wpływ na decyzję o zakupie nowych zasobów elektronicznych?*
- wyłącznie finansowe
 - finansowe i pozafinansowe
9. Które z pozafinansowych czynników mają wpływ na decyzję o zakupie nowych zasobów elektronicznych?*
- liczba jednoczesnych użytkowników
 - widoczność zasobów w katalogu bibliotecznym
 - dostęp w ramach kampusu bez konieczności indywidualnego logowania
 - wieczysty dostęp
 - szkolenia oferowane przez wydawcę
 - długość dostępu testowego
 - brak możliwości zakupu drukowanej wersji danej kolekcji zasobów
 - nielimitowana możliwość pobierania pełnych tekstów/danych
 - ograniczenia liczby pobranych tytułów/ilości pobranych danych – na użytkownika lub na instytucję
 - możliwość korzystania przez użytkowników poza kampusem uczelni
 - oczekiwanie zakupu przez kierownictwo uczelni/wydziałów/katedr
 - posiadanie tych zasobów przez inną bibliotekę (benchmarking)
 - rekomendacje pracowników uczelni (na potrzeby badań)
 - rekomendacje pracowników uczelni (na potrzeby dydaktyki)
 - inne

10. Czy biblioteka przy nabywaniu zbiorów korzysta z podejścia EBA (*Evidence Based Acquisition*)?*

- tak, zawsze
- tak, przy niektórych zasobach
- nie, ale mieliśmy takie doświadczenia
- nie, ale mamy takie plany/chęci
- nie, nigdy
- nie słyszałam/em o takim podejściu
- inne

11. Czy biblioteka korzysta z rozwiązań DDA (*Demand Drived Acquisition*) przy nabywaniu zbiorów elektronicznych?*

- tak, zawsze
- tak, przy niektórych zasobach
- nie, ale mieliśmy takie doświadczenia
- nie, ale mamy takie plany/chęci
- nie, nigdy
- nie słyszałam/em o takim podejściu
- inne

12. Czy biblioteka korzysta z innych rozwiązań bezpośrednio włączających czytelników w proces zakupu zasobów elektronicznych?*

- tak
- nie

13. Jakie to rozwiązania?

14. Czy istnieje oficjalna polityka lub wytyczne wspierające proces decyzyjny przy zakupie zasobów elektronicznych oraz procedurach kontynuacji lub rezygnacji z subskrypcji?*

- tak
- nie
- inne

15. Proszę opisać jaka to polityka/wytyczne oraz czy w ciągu ostatnich kilku lat zmieniły się w związku z pandemią COVID-19?

16. Czy w budżecie przewidziana jest pula środków na ewentualny dokup dodatkowych zbiorów w ciągu roku budżetowego?*

- tak
 nie
 inne

Kontynuacja i rezygnacja z zasobów elektronicznych

17. Jakie czynniki mają wpływ na decyzję o kontynuacji lub rezygnacji z subskrypcji zasobów elektronicznych?*

- wyłącznie finansowe
 finansowe i pozafinansowe

18. Jakie pozafinansowe czynniki mają wpływ na decyzję o kontynuacji lub rezygnacji z subskrypcji zasobów elektronicznych?*

- zmiana w liczbie jednoczesnych użytkowników
 zmiana widoczności zasobów w katalogu bibliotecznym
 zmiana zasad dostępu na terenie kampusu
 zmiana zasad dostępu poza kampusem
 zmiana w jakości wsparcia oferowanego przez wydawcę
 zmiana maksymalnej liczby pobieranych plików/ilości pobieranych danych
 nielimitowana możliwość pobierania pełnych tekstów/danych
 ograniczenia liczby pobranych tytułów/ilości pobranych danych – na użytkownika lub na instytucję
 utrata zainteresowania zasobami przez kierownictwo uczelni/wydziałów/katedr

Funkcjonowanie biblioteki naukowej w zmieniającym się otoczeniu społecznym

- zmiana kolekcji zasobów innych bibliotek (benchmarking)
 - zmiana w rekomendacjach pracowników uczelni (na potrzeby badań) zmiana w rekomendacjach pracowników uczelni (na potrzeby dydaktyki)
 - inne
19. Czy decyzja o kontynuacji lub rezygnacji z subskrypcji zawsze jest poprzedzana analizą statystyk wykorzystania?
- tak
 - nie
 - inne
20. Czy biblioteka angażuje społeczność uczelni w procesy dotyczące zarządzania kolekcją zasobów elektronicznych?
- tak
 - nie
21. W jaki sposób?
-

Promocja zasobów elektronicznych biblioteki

22. Jakie są formy promocji dostępu do zasobów elektronicznych?*
- informacja na stronie biblioteki
 - informacja na stronie uczelni
 - informacja na profilach społecznościowych biblioteki
 - informacja na profilach społecznościowych uczelni
 - drukowane plakaty i ulotki
 - informacja wysyłana mailem
 - inne

23. Czy w ramach promocji dostępów promowane są wyłącznie zbiory subskrybowane czy także inne, dostępne w Open Access, ale ważne dla interesariuszy biblioteki?*

- promowane są tylko subskrybowane zbiory
- promowane są tylko zbiory w otwartym dostępie
- promowane są zarówno zbiory subskrybowane, jak i te w otwartym dostępie

24. Czy biblioteka jest włączona w planowanie programu studiów/zajęć w kontekście wykorzystania zasobów elektronicznych?*

- tak
- nie

25. W jaki sposób biblioteka jest włączona w planowanie programu studiów/zajęć w kontekście wykorzystania zasobów elektronicznych?

26. Czy w ciągu ostatnich dwóch lat nastąpiły zmiany w strukturze i/lub organizacji biblioteki związane ze wzrostem roli zasobów elektronicznych?*

- tak
- nie
- nie, nie zaobserwowano również w bibliotece wzrostu roli zasobów elektronicznych

27. Jakie zmiany miały miejsce?

28. Dodatkowe uwagi i komentarze

29. Nazwa Państwa instytucji*